

* עיקר המצווה בליל הסדר היא לספר ביציאת מצרים. ולכן חשוב מאוד לעשות חידון עם פרסים וממתקים לילדים (ולא להתקמצן). * מומלץ להתחיל את החידון לקראת סוף הסעודה (לאחר שאכלנו ב"שולחן עורך") ולאחר החידון להמשיך בסדר ההגדה.

שאלה קלה	שאלה בינונית	שאלה קשה	שאלה קשה מאוד
<p>למה קוראים לפסח פסח? א. ה' פסח (דילג) על בכורי ישראל ולא הרג אותם. ב. פסח מלשון פה – סח שצריך להסיח ולדבר הרבה בהגדה על יציאת מצרים. למה אוכלים מצה בפסח? להזכיר לנו כשעם ישראל יצא ממצרים הם יצאו במהירות ורצו להכין לחם ומרוב שמהירו להכין לחם הבצק לא טפח ויצא להם מצה. באיזה ארץ היו עם ישראל עבדים? מצרים. איך קראו למלך מצרים? פרעה. כמה מכות קיבל פרעה? 10. מהי המכה הראשונה שקיבל פרעה? דם. כמה שנים נגזר על עם ישראל להיות עבדים? 400 שנה. ויש אומרים 430. מהי המכה השלישית? כינים. כמה כוסות יין שותים בליל הסדר? ארבע. למי מוזגים כוס חמישית? לאליהו הנביא. על ארבעה בנים דיברה התורה מי הם? חכם, רשע, תם, ושאינו יודע לשאול. על איזה צד צריך להסב כשאוכל מצה ושותה ארבע כוסות יין בליל הסדר? צד שמאל. בשיר "אחד מי יודע" מה התשובה לאחד מי יודע? אחד אלוקינו שבשמים ובארץ. איזה ים נקרע לשניים? ים סוף. מה מחביאים בליל הסדר? אפיקומן. מי מצאה את התיבה של משה? בתיה בת פרעה. איך קראו לאחים של משה? אהרון ומרים. כיצד נקראת השבת שלפני חג הפסח? שבת הגדול. מה שורפים לפני חג הפסח? חמץ.</p>	<p>איזה שבט לא עבד בפרך במצרים? לוי. כמה שנים בפועל היו עם ישראל עבדים? 210. מהי מכת ערוב? ערבוביה של חיות רעות כמו אריות נמרים דובים נחשים עקרבים נשרים וכו'. "ורחץ" למה נוטלים ידיים ללא ברכה? כי דבר שטיבולו במשקה צריך נוטילה ללא ברכה. למה מצה נקראת לחם עוני? מכיוון שהיא עשויה ממים וקמח. וזה מה שיש לעניים. מה זה מצה עשירה? מצה שמכינים אותה מקמח ויין או קמח ומי פירות. מהם ארבע לשונות של גאולה? והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי. מה עונים בשיר "אחד עשר מי יודע"? כוכביא. למי מתכוונים אחד עשר כוכביא? לאחד עשר השבטים שהשתחוו ליוסף בחלום. מה מזכירה לנו הזרוע? את קורבן פסח שהקריבו אבותינו בליל יציאת מצרים. נסה לומר את עשר המכות לפי הסדר? דם, צפרדע, כינים, ערוב, דבר, שחין, ברד, ארבה, חושך, בכורות. איזה שלושה דברים צריך לומר בהגדה, ואם לא אמר לא יצא? פסח, מצה, ומרור. מי הראשון שנכנס לים? נחשון בן עמינדב. מהו המזל של חודש ניסן? טלה. לזכר מה אוכלים חרוסת? לזכר הטיט שהכינו אבותינו בזמן שהיו עבדים במצרים. מהם ראשי התיבות של עשר המכות? דצ"ך, עד"ש, באח"ב. השלם! "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו"... כאילו הוא יצא ממצרים.</p>	<p>בהגדה מוזכר "הרי אני כבן 70 שנה", מי אמר את זה? רבי אלעזר בן עזריה. מהם המילים שצריך משה להגיד כדי שידעו שהוא מושיען של ישראל? פקוד פקדתי. למה פסח נקרא ליל שימורים? כי לילה זה שמור מן המזיקים. יש אומרים שיש עוד לשון של גאולה חמישית מהי? והבאתי. בשיר "מה נשתנה הלילה הזה" אומרים אין אנחנו מטבילים אפילו פעם אחת והלילה הזה שתי פעמים. היכן מטבילים שתי פעמים? א. כרפס עם מי מלח. ב. ומרור עם חרוסת. לזכר מה אוכלים את הביצה? לזכר קורבן חגיגה. נסה להגיד את עשרת המכות מהסוף להתחלה? בכורות, חושך, ארבה, ברד, שחין, דבר, ערוב, כינים צפרדע, דם. עם ישראל כשהיו עבדים במצרים הם בנו ערים מה שמותם? פיתום ורעמסס. מה פירוש "כל דכפין יתי ויכול"? כל מי שרעב יבוא ויאכל. מה פירוש "כל דצריך יתי ויפסח"? כל מי שצריך יבוא ויפסח (ויעשה את הפסח ויאכל קרבן פסח). מה לקח משה רבנו לפני יציאת מצרים? את עצמות יוסף. ומי גילה לו היכן הם נמצאים? שָׁרַח בת אשר. כמה זמן ארכה מכת חושך? 3 ימים. משה רבינו ראה שהמצרים הורגים תינוקות ומדביקים אותם בקיר משה רבינו ביקש להציל תינוק אחד, ובסוף אותו תינוק הוא הראשון שחטא והחטיא בחטא העגל את עם ישראל איך קראו לזו מיכה. איזה עוד נס גדול נעשה בליל הסדר לעם ישראל? נס פורים (בסדר עולם רבה נט).</p>	<p>כתוב בהגדה שה' הכה את המצריים אני ולא מלאך וכו' למה ה' לא שלח מלאך כמו בכל השליחויות? א. הרב דסלר אומר שאם היה יורד מלאך למצרים הוא היה מתקלקל מרוב הטומאה שהייתה שם. ב. מכיוון שהמלאך לא יכול להבחין בין טיפה של בכור לטיפה שאינה של בכור (ב"מ סא:). למה נקראת המצה שאוכלים בסיום הסדר אפיקומן? ומה פירוש המילה אפיקומן? "אפיקו" (הוציאו) "מן" (מזון, אוכל) על שם ההלכה "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן" שפירושה הוא שאין לומר אחר אכילת קרבן הפסח להוציא עוד אוכל, כי אחרי קרבן הפסח אסור לאכול יותר. המצה הנאכלת בסיום הסדר היא לזכר קרבן פסח וגם אחריה נהוג שלא לאכול יותר. למה משה רבינו לא מוזכר בהגדה? א. משה רבינו אכן מופיע במאמר יוסי הגלילי, "ויאמינו בה' ובמשה עבדו". ומשה נאמר כדרך אגב והסיבה העיקרית שמשה לא מופיע במפורש בהגדה היא כדי שיעם ישראל לא יטעה חס ושלום ויחס את הדברים למשה עצמו שהוא גאל את עם ישראל ולא להשם יתברך. כמו שכתוב "אני ולא שרף, אני ולא מלאך, אני ולא שליח". כדי שעם ישראל ידע שאין עוד מלבדו שרק השם יתברך הוא זה שעשה, עושה ויעשה הכל בעולם. ב. ועוד, מקום בו מופיע משה בהגדה, "ויאמינו בה' ובמשה עבדו" עלולים לחשוב שיש שתי רשויות (שיש שתי בוראים לעולם ח"ו), ה' ומשה. יש כאן רמז לחטא משה (במי מריבה) לפי רבנו חננאל משה אמר לבני ישראל "המן הסלע הזה נוצא לכם מים"? והיה צריך להגיד "המן הסלע הזה יוציא לכם ה' מים"? ולכן גרם לבני ישראל לחשוב שיש שתי רשויות ה' ומשה. ולכן כדי שלא נטעה כשנקרא את ההגדה ונחשוב שיש שתי רשויות לכן לא הוזכר משה בהגדה.</p>

שאלה קשה מאוד	שאלה קשה	שאלה בינונית	שאלה קלה
<p>למה אמרה ההגדה "חכם מהו אומר" צריך לומר חכם אומר?</p> <p>סגנון דומה יש בפרקי אבות הוא היה אומר הכוונה כך הוא היה עושה ורק אח"כ הוא היה אומר לאחרים מה לעשות. ולא כמו אריסטו שהיה פילוסוף גדול והיה אוכל ארנבת חיה, שאלו אותו איך אתה מתנהג כמו ברברי אמר להם הרצאות לחוד והתנהגות לחוד. בדרשות אני מתנהג יפה ובמציאות עושה מה שבא לי. ואלו הם חכמי הגויים. אבל לא כך חכמי ישראל.</p> <p>מה היה גיל משה רבנו בזמן יציאת מצרים?</p> <p>80.</p> <p>מדוע בהגדה נזכרו שמות התנאים הקדושים (רבי עקיבא רבי אליעזר רבי טרפון, ועוד) בפירוט ובאריכות?</p> <p>רבי עקיבא היה מבני גרים (סנהדרין יז), ורבי אליעזר ורבי יהושע היו לויים (עיין סוטה כא:), ורבי טרפון ורבי אליעזר בן עזריה היו כהנים (ב"מ יא.) והיה מקום לומר שגרים, כהנים ולויים, אינם חייבים בסיפור יציאת מצרים, מאחר שלא היו בשעבוד מצרים (הגרים הרי לא היו בכלל ישראל עד שהתגירו. שבט לוי (שגם כהנים משבט לוי) כולו לא היה בשעבוד (נר"י שמות ה.ד.), לכך השמיענו כאן שגם הם על אף שלא השתעבדו במצרים מכל מקום סיפרו ביציאת מצרים, מפני שכל ישראל חייבים במצווה זו (בהגדת חכמי ירושלים, בשם רבי בנימין מסטופני צ"ל).</p> <p>כמה קילו שקל המטה של משה?</p> <p>40 סאה = 331.6 ק"ג (תנחומא וארא ט) (כי סאה זוהי מידת נפח של 8.29 ליטר [מים] לשיטת הגר"ח * 40 = 331.6 ק"ג)</p> <p>בשיר "אחד מי יודע" עונים לששה, ששה סדרי משנה. מהם הסדרים?</p> <p>זרעים, מועד, נשים, נזיקין, קדשים, טהרות.</p> <p>מה בין פרעה ללבן הארמי?</p> <p>פרעה ביקש להרוג רק את הזכרים, ולבן רצה להרוג את כולם.</p> <p>איזה שבט (חלקם לא כל השבט) יצא ממצרים 30 שנה לפני הזמן ונהרג?</p> <p>שבט אפרים.</p> <p>לאחר שנים רבות הם קמו לתחייה מי החייה אותם?</p> <p>יחזקאל (סנהדרין צב:).</p>	<p>מה אכלו בבית המקדש בליל הסדר שלא אוכלים עכשיו?</p> <p>קרבת פסח.</p> <p>איזה מכות הכה אהרון ולא משה?</p> <p>דם, צפרדע וכינים.</p> <p>ולמה משה לא הכה?</p> <p>להכיר להם תודה (ביאור היתר מכת דם וצפרדע. ובעפר מכת כינים).</p> <p>שהיאור הגן עליו כשהיה בתיבה, וכן העפר קיבל את המת המצרי שהרג משה בגלל שמצרי הכה איש עברי.</p> <p>מה זה מצה שמורה?</p> <p>א. "שמורה משעת קצירה" החיטים נשמרו ממגע מים מרגע שנקצרו - וזה מהדרין</p> <p>ב. "שמורה משעת טחינה" (ואלו המצות הרגילות) שהקמח נשמר ממגע מים משעת טחינה - וזה מעיקר הדין.</p> <p>מה זה מים שלנו?</p> <p>לשם לישת המצות יש להשתמש במים שנשאבו יום קודם, ולנו בלילה כשהם שאובים. הסיבה: שמירה על קרירות המים שלא יחמיצו את הבצק ממנו אופים את המצות.</p> <p>מי קבע את הסימנים דצ"ך עד"ש באחא"ב?</p> <p>ר' יהודה.</p> <p>האם מותר לאכול את הזרוע בליל הסדר ולמה?</p> <p>לא. כי אסור לאכול צלי בליל פסח. ומותר לאכול צלי בליל הסדר רק כשהיה בית המקדש.</p> <p>על מי מסופר בתורה שאכל מצות לפני יציאת מצרים?</p> <p>לוט והמלאכים.</p> <p>למה יש 3 מצות בקערה?</p> <p>א. כהן לוי ישראל.</p> <p>ב. שתיים כמו בכל שבת וחג, והשלישית לחם עוני.</p> <p>ציין שמות של 5 סוגי מצות?</p> <p>שמורה, שרויה, עשירה, עבודת יד, עבודת מכונה.</p> <p>והיא שעמדה לאבותינו? מי זו "היא"?</p> <p>זו ההבטחה שהקב"ה הבטיח לאברהם אבינו שעם ישראל יצא מעבדות לחרות והיא עמדה לנו בכל דור ודור שלא יכולים הגויים ללכותינו.</p> <p>איך קראו לסבא של משה רבינו?</p> <p>קתה.</p> <p>למה טובלים את הכרפס במי מלח?</p> <p>כנגד הדמעות המלוחות של יוסף כשירד למצרים ובכה.</p>	<p>באיזה תאריך עברי חל חג הפסח?</p> <p>טו בניסן.</p> <p>מה זה כורך?</p> <p>לוקחים מרור ומצה יחד וטובלים בחרוסת.</p> <p>איזה קטע בתפילת העמידה מוסיפים ביום טוב ראשון של פסח בבוקר לפני מוסף?</p> <p>תפילת הטל.</p> <p>בן כמה היה משה כאשר שמו אותו בתיבה?</p> <p>3 חודשים.</p> <p>שתיים ממכות מצרים נכתבות באותן אותיות בסדר אחר. מה הן?</p> <p>דבר. ברד.</p> <p>מה שם בעלה של מרים ומה שם בנה?</p> <p>כלב בן יפונה ושם בנה חור.</p> <p>מה היא כמות היין הנדרשת לכוס בליל הסדר?</p> <p>רביעית יין = 81 גרם.</p> <p>כיצד נקרא החתול בפיוט "חד גדיא"?</p> <p>שונרא.</p> <p>איזו מכה נתנה לחג הפסח את שמו?</p> <p>מכת בכורות. שבה ה' פסח על בתי בני ישראל.</p> <p>איזו ממכות מצרים יכולה להיקרא: אדומה, ירוקה, שחורה?</p> <p>דם, צפרדע, חושך.</p> <p>היכן גרו עם ישראל במצרים?</p> <p>גושן.</p> <p>כמה שפות ידע פרעה?</p> <p>70.</p> <p>ומי ידע יותר ממנו 71 שפות?</p> <p>יוסף.</p> <p>איך קראו למילדות העבריות?</p> <p>שפרה (יוכבד) ופועה (מרים).</p> <p>שני אנשים עבריים רבו במצרים מי הם?</p> <p>דתן ואבירם.</p> <p>למה אוכלים כרפס?</p> <p>כרפס זה אותיות ס - פרך. לרמז ס - זה ששים ריבוא (600,000) שהיו עבדים במצרים.</p> <p>מדוע אוכלים ושותים בהסבה?</p> <p>יושבים בהסבה כמו עשירים ובני חורין להראות שאנחנו לא עבדים.</p> <p>מה שם אשתו של משה?</p> <p>ציפורה.</p> <p>מי היה תלמידו של משה רבינו?</p> <p>יהושע בן נון.</p> <p>לכמה שבילים נפתח הים?</p> <p>12. כנגד 12 השבטים.</p>	<p>פסח הוא אחד משלושת הרגלים, מהם השניים האחרים?</p> <p>סוכות ושבועות.</p> <p>מה קוראים בליל הסדר?</p> <p>הגדת פסח.</p> <p>באיזה עונה חל חג פסח?</p> <p>אביב.</p> <p>איך בודקים את החמץ בערב פסח?</p> <p>לאור הנר.</p> <p>איזה אוכל ירד מהשמיים כשעם ישראל היה במדבר?</p> <p>מן.</p> <p>השלם: "קדש ורחץ".....</p> <p>כָּרַפְס יַחַץ, מְגִיד רְחִיצָה, מוֹצֵיא מִצֵּה מְרוֹר כּוֹרֵךְ, שְׁלַחַן עֹרֵךְ, צֶפּוֹן בְּרֵךְ, הִלַּל נְרָצָה.</p> <p>בשיר "אחד מי יודע" מה עונים לחמישה מי יודע?</p> <p>חמישה חומשי תורה.</p> <p>מהם חמישה חומשי תורה?</p> <p>בראשית, שמות, ויקרא, במדבר, דברים.</p> <p>מהו השיעור של אכילת מצה בליל הסדר?</p> <p>כזית (27 גרם).</p> <p>למה הפך המטה של משה?</p> <p>נחש.</p> <p>איך קראו לאמא של משה?</p> <p>יוכבד.</p> <p>מי השגיחה על משה כשהיה בתוך התיבה ביאור?</p> <p>מרים.</p> <p>מי היו שלושת האבות?</p> <p>אברהם יצחק ויעקב.</p> <p>מי הם ארבעת האימהות?</p> <p>שרה רבקה רחל ולאה.</p> <p>מי היו הבנים של אברהם?</p> <p>ישמעאל ויצחק.</p> <p>מי היו הבנים של יצחק?</p> <p>עשו ויעקב.</p> <p>מה שמותם של שניים עשר הבנים של יעקב?</p> <p>ראובן, שמעון, לוי, יהודה, דן, נפתלי, גד, אשר, יששכר, זבולון, יוסף, בנימין.</p> <p>מאיזה שבט היה משה רבינו?</p> <p>לוי.</p> <p>איך קראו לאבא של משה?</p> <p>עמרם.</p> <p>מי טבע בים סוף?</p> <p>המצריים.</p> <p>איזה מלך זרק את אברהם אבינו לכבשן האש?</p> <p>נמרוד.</p> <p>איזו מכה לא ידעו לעשות החרטומים?</p> <p>כינים.</p> <p>איך קראו לבת של פרעה?</p> <p>בְּתִיָּה (דברי הימים א' ד, יח).</p>

שאלה קלה	שאלה בינונית	שאלה קשה	שאלה קשה מאוד
<p>האם פרעה היה רשע או צדיק? רשע.</p> <p>המשך מעבודות ל..? חירות.</p> <p>איזה ירק זה כרפס לפי הספרדים? סלרי.</p> <p>איזה ירק זה מרור לפי הספרדים? חסה.</p> <p>בשיר "חד גדיא" מה פירוש המילה כלבא? כלב.</p> <p>באיזו מכה לא ראו כלום? חושך.</p> <p>באיזו מכה גירדו את הראש? כינים.</p> <p>באיזו מכה גירדו את הגוף? שחין.</p> <p>באיזו מכה ירד אש ומים מהשמים מחוברים? ברד.</p> <p>מהם שמות החיות המפורשים בעשר המכות? צפרדע, כינה, ארבה.</p> <p>באיזו שפה שרים את השיר "חד גדיא"? ארמית.</p> <p>למי מוכרים את החמץ לפני פסח? לגוי.</p> <p>איזו צורה יש למצה קשה רגילה עבודת מכונה? ריבוע.</p> <p>איזו תפילה מוזכרת בהגדה שקוראים אותה גם בראשי חודשים? הלל.</p> <p>איך קראו לבניו של יוסף? מנשה ואפרים.</p> <p>כשיצאו עם ישראל ממצרים את מי הוציא משה מהיאור? עצמות יוסף.</p> <p>בשיר "אחד מי יודע" מה עונים ל"שבעה מי יודע"? שבעה ימי שבתא.</p> <p>בקצרת ליל הסדר יש מאכל בצורת אליפסה ובצבע לבן מהו? ביצה.</p> <p>בקערה יש משהו שהוא מר מהו? מרור (חסה, חזרת).</p> <p>המשך את השיר "אילו הוציאנו ממצרים, ולא עשה בהם שפטים...? דיינו.</p> <p>"ויוציאנו ה' ממצרים לא על ידי מלאך ולא על ידי שרף."</p>	<p>איך קראו לאבא של אברהם אבינו? תרח.</p> <p>איך קראו לאמא של אברהם אבינו? אמתלאי בת כרנבו.</p> <p>איך קראו לסבתא של אברהם אבינו? כרנבו.</p> <p>מה היה גובהו ורחבו של פרעה? גובהו אמה (48 ס"מ). רוחבו אמה (48 ס"מ) (מועד קטן יח.).</p> <p>מאיזו מצה משלושת המצות בוצעים ביחץ? המצה האמצעית.</p> <p>מאיזה מצה משלושת המצות לוקחים לאפיקומן? המצה האמצעית.</p> <p>באיזו עיר היו מסובין רבי עקיבא ורבי טרפון ורבי אלעזר בן עזריה? בני ברק.</p> <p>מהו שיעור כזית? 27 גרם.</p> <p>מהו שיעור כביצה? 54 גרם.</p> <p>מהו שיעור רביעית? 81 גרם.</p> <p>איך קוראים לאיש בשיר "חד גדיא"? אבא.</p> <p>מי אכל את הגדי בשיר "חד גדיא"? החתול.</p> <p>בשיר "חד גדיא" בכמה כסף קנה אבא את הגדי? שתי זוזים.</p> <p>מאיזה חכם למדנו לכרוך מצה ומרור ביחד? הלל.</p> <p>איזו עוף אכלו עם ישראל במדבר? שֵׁל (שמות טז. יב.).</p> <p>איזה מספר הכי בולט בכל ההגדה כולל השירים? המספר 1. (13 פעם מוזכר אחד אלוקינו שבשמים ובארץ).</p> <p>מה פירוש "קִמַּח אֶת הַפֶּסַח"? קמח לפסח, כלומר קמח להכנת מצות.</p> <p>מי צם בערב פסח לפני ליל הסדר? הבכורים.</p> <p>מה הפירוש "חמירא"? חמץ.</p> <p>איזה שיר מפורסם (שנוהגים לקרוא כל יום שישי) קוראים לאחר ההגדה? שיר השירים.</p>	<p>למה מוזגים כוס לאלוה הנביא? יש מחלוקת בגמרא האם יש 4 או 5 לשונות של גאולה ולכן יש לנו תיקו. ותיקו ראשי תיבות תשבי (שזה אליו הנביא) יתרץ קושיות ובעיות. יבוא אליו ויגיד אם זה 4 או 5 לשונות של גאולה ולכן מוזגים כוס לאלוה הנביא.</p> <p>צריך לכתחילה לשתות בארבע כוסות יין אדום. מדוע? 1. רומז לדם שהזו עם ישראל על המשקוף והמזוזות במצרים. 2. זכר למכת דם (פרי מגדים).</p> <p>כתוב "וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבוּ וַיַּעֲמֻמוּ בְּמֵאֵד מְאֹד" (ששה תיבות מפרו עד מאוד)</p> <p>מלמד שכל אשה הולידה ששה בכרס אחת. אם כך איפה עוד חמש מרים, ועוד חמישה אהרון, ועוד חמישה משה? הרב מאיר אליוהו מתרץ ששבט לוי לא השתעבדו ולא התענו אלא למדו תורה. וכתוב "כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ". ומי שהתענה, התרבה. אבל מי שלא התענה לא זכה לברכה של ששה בכרס אחת.</p> <p>"את פתח לו" למה לא נאמר אתה פתח לו? אלא אומרת ההגדה בדרך כלל האשה מדברת ומאריכה בדברים עם הילדים ואילו האבא קצר רוח עונה מהר. לכן אומרת ההגדה אתה צריך להתנהג כמו אשה (את) ולהיות סבלני ולהאריך בדברים.</p> <p>מי למד מהצפרדעים שצריך למסור נפש ולהכנס לאש כשביקשו מהם להשתחוות לפסל? חנניה. מישאל ועזריה.</p> <p>מהי עבודת פרך? 1. שהיה פרעה מחליף את עבודת הגברים ונותן לנשים לעבוד, ואת עבודת הנשים נתן לגברים לעבוד (סוטה יא. ב.). 2. שהיו בונים בתים על אדמה לחה והבית היה נבלע באדמה. ושוב היו צריכים לבנות בית ושוב היה נבלע. יוצא שבנו בתים ללא תועלת ותכלית.</p> <p>איזה ילד מבניו של יעקב נפטר אחרון? לוי. 94 שנה לאחר שירדו בני"י למצרים (שמו"ר א. ד.).</p>	<p>"אני ולא מלאך... ולא שרף... ולא שליח... אני הוא ולא אחר". הקב"ה בכבודו ובעצמו הכה כל בכור בארץ מצרים. מדוע אם כן נאמר לבני ישראל לשים את הדם על המזוזות "ולא יתן המשחית לבוא אל בתיכם לנגוף", והלא לא המשחית נגף את בכורי מצרים אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו? ועוד בני ישראל לא היו רשאים לצאת מפתח ביתם עד בוקר. את טעם הדבר ביאר רש"י (שמות יב, כב) בשם המכילתא: "מאחר שנתנה רשות למשחית לחבל אינו מבחין בין צדיק לרשע". והלא הקב"ה בכבודו ובעצמו נגף את בכורי מצרים, והוא כן מבחין בין צדיק לרשע? אלא אומר רבי עקיבא איגר במכת בכורות מתו כל הבכורים, גם בכורים מאמא וגם בכורים מאבא. לזהות את הבכורים מאמא, אין בעיה. אבל קיים קושי לזהות בכורים מאבא. מדוע? כי יכול להיות שיהיה לאבא ילד שהוא בכור הנמצא במקום אחר ואף אחד לא יודע על קיומו. נמצא אם כן, שבמצרים היתה חלוקת עבודה: ה' הרג את הבכורים מאבא, כי רק ה' יודע מיהו בכור מאבא ("אני הוא שהבדלתי בין טיפה של בכור לטיפה שאינה של בכור" - בבא מציעא סא, ב), והמלאך המשחית הרג את הבכורים מאמא. אך כיוון שניתנה רשות למשחית להשחית - אינו מבדיל בין צדיק לרשע, ולכן הבכורים מהאמא היהודיה היו בסכנה, והיו צריכים כאן ישועה גדולה. מה עשו? שמו דם על הדלתות כסימן למשחית שכאן גרים יהודים והכניסה אסורה. זאת הסיבה שפדיון הבן נעשה רק לבכורים מאמא ולא לבכורים מאבא. כי פדיון הבן נובע מהנס שעשה ה' לבכורי ישראל במצרים: אותו המשחית שהרג בכורים מאם, שעליו נאמר שכאשר יש לו רשות להשחית אינו מבדיל בין צדיק לרשע - בכל זאת לא הרג את בכורי ישראל מאם, וזה הנס! מה היה כתוב על הטס שזרק משה ליאור להוציא את יוסף? עלה שור.</p>